

РЕЦЕНЗІЇ

НОВИЙ ПОСІБНИК З ІСТОРИЧНОЇ ФОНЕТИКИ І ФОНОЛОГІЇ

**Наєнко Г. М., Суховій О. О. Історія української мови :
Практикум з фонетики й фонології.** – 2-ге вид., перероб.
й доп. – К. : ВПЦ “Київський університет”, 2017.

Рецензований посібник-практикум з української історичної фонетики і фонології, авторами якого є викладачі Інституту філології Київського національного університету імені Тараса Шевченка д. ф. н. Г. М. Наєнко і к. ф. н. О. О. Суховій, належить до посібників сучасного покоління, покликаних на сучасному рівні і з урахуванням новітніх наукових досліджень повністю забезпечити практичний курс навчальної дисципліни – історія української мови (фонетика й фонологія).

За задумом авторів, посібник має служити таким базовим дидактичним цілям: набуттю і закріпленню знань про основні тенденції й закономірності динаміки фонологічної системи української мови, засвоєнню базових понять і основних концепцій української історичної фонології, а також формуванню практичних навичок, необхідних філологу для ретроспективного дослідження мовної системи: від практики читання текстів різних хронологічних періодів до здатності спостерігати й вищленювати в них прояви різноманітних мовних явищ, давати їм адекватну лінгвістичну інтерпретацію. Посібник дає змогу не лише осмислити дискусійні теоретичні проблеми сучасної української діакронної лінгвістики, отримати відомості про основні методи цієї наукової дисципліни (історико-порівняльний аналіз, реконструкція хронологічних станів мовної системи (зокрема дописемного періоду)), а й через серію практичних завдань навчитися застосовувати їх на практиці, формуючи тим самим у студентів-філологів відповідні дослідницькі компетентності.

Особливо відзначимо вдалу структуру посібника, у якому послідовність тем, опорні запитання, наукова література, запропонована для вивчення, дозволяють сформувати панорамний погляд на динаміку фонологічної системи української мови, послідовність, причини та наслідки мовних трансформацій, а також усвідомити

логіку аргументації наукових положень, пов'язаних із проблемами часу постановня й походження української мови, періодизації її розвитку, особливості мовної системи на різних хронологічних зрізах.

Теоретичні запитання й тести, вміщені в кожному розділі, орієнтують користувачів на систематизацію отриманих знань, а практичні завдання дають змогу співвіднести теоретичні відомості з фактами функціонування мови в конкретних писемних пам'ятках. Зауважимо при цьому, що в підборі текстових уривків автори посібника орієнтувалися на найновіші публікації джерел історії української мови; значна кількість текстових фрагментів застосована у виданнях такого типу вперше.

Цінним здобутком посібника є міні-хрестоматія, до якої увійшли важкодоступні студентам наукові статті та фрагменти монографій найавторитетніших українських лінгвістів: Ю. Шевельова, В. Німчука, Г. Півторака, Ю. Мосенкіса й інших, які висвітлюють широке коло питань походження української мови та історичної фонетики й фонології української мови. Частину матеріалів упорядники самостійно переклали з російської мови; окремі статті (напр., М. Максимовича) подано в авторській редакції зі збереженням давньої орфографії, що доцільно для вивчення філологами.

На окрему увагу заслуговує словник термінів з авторськими дефініціями, уміщений у додатках, що містить близько 150 термінів. Значну частину термінів подано вперше – попередні лінгвістичні словники їх не фіксують. Позитивно оцінюємо те, що прокоментовано вживані сьогодні в науковому обігу терміни “давньоруська мова”, “києворуська мова”, “протоукраїнська мова”, “малоруська мова” та низку інших лінгвономенів різних періодів із докладними коментарями.

На нашу думку, інтенсифікація історико-лінгвістичних студій, якої так потребує сьогодні філологічна україністика, напряму залежить від ступеню заангажованості в проблематику та рівня підготовки майбутніх студентів-філологів. Цьому завданню надзвичайно успішно сприятиме посібник Г. М. Наєнко та О. О. Суховій, який вкладає в руки лінгвіста-початківця досконалий інструмент, володіння яким відкриє йому шлях для самостійних дослідницьких пошуків. Проте вдячними користувачами посібника можуть бути не лише студенти, а й аспіранти, викладачі, вчителі.

Наталія Пуряєва, канд. філол. наук, докторант
Інститут української мови НАН України, Київ

Рецензія надійшла до редколегії 20.02.18